

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Okt. 2020

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Wie zijn wij?

De NVA is dé patiëntenvereniging die zich al meer dan 40 jaar inzet voor de belangen van mensen met autisme en aanverwante stoornissen*1 en hun naasten – in alle levensfasen en op alle levensterreinen. De NVA geeft mensen met autisme en aanverwante stoornissen en hun naasten een stem en zorgt dat zij gehoord worden. De NVA is dé organisatie in Nederland die vanuit het perspectief van mensen met autisme en hun naasten bouwt aan een autismevriendelijke maatschappij; een maatschappij waarin mensen met autisme optimaal geïntegreerd, geaccepteerd en zoveel mogelijk zelfredzaam zijn.

De NVA houdt zich bezig met belangenbehartiging, betrouwbare informatievoorziening, wetenschappelijk onderzoek en lotgenotencontact in de buurt. De NVA zorgt voor begrip en herkenning. De NVA wil dat mensen met autisme en hun naasten zichzelf kunnen zijn en optimaal tot hun recht kunnen komen.

Met 12.000 leden en 27.000 abonnees is het hiermee de grootste patiëntenvereniging in de Benelux en Duitsland op het gebied van Autisme en aanverwante stoornissen. Van al onze leden kun je zeggen dat zij ervaringsdeskundige zijn op het gebied van zorg zoeken, zorg organiseren en/of regelen en zorg ontvangen binnen de WMO, GGZ en JGZ.

Vertegenwoordigd in alle provincies door regionale NVA afdelingen. Meer dan 300 actieve vrijwilligers opereren vanuit de 28 lokale NVA communities en ondersteunen op lokaal niveau de inwoners van de gemeente. De vereniging NVA werkt vanuit één landelijk bureau. De NVA is een algemeen nut beogende instelling (ANBI) en geregistreerd als Goed Doel (CBF).

De NVA richt zich als patiëntenvereniging op het gehele spectrum van ontwikkelingsstoornissen: alle Autismespectrumstoornissen zoals klassiek autisme, PDD-NOS, Asperger, MCDD). Te denken valt aan stoornissen op het gebied van gedrag, motoriek en leren. De NVA richt zich hierbij op de verschillende leeftijden en de diverse levensfasen. Speerpunt van aandacht zijn zorg en onderwijs en de domeinen wonen, arbeid en vrije tijd.

Aanleiding

Het aantal mensen met een Autisme Spectrum Stoornis (ASS) neemt ieder jaar weer gestaag toe. Enerzijds valt dit te verklaren uit het feit dat de maatschappij steeds gecompliceerder wordt, waardoor de problemen die mensen met autisme hiermee hebben eerder aan het licht komen. Anderzijds is er steeds meer bekend over autisme en daaraan verwante stoornissen, waardoor het beter herkend wordt en de diagnose ook beter gesteld kan worden. Recent onderzoek geeft een prevalentiecijfer aan van 1% tot 3% van de Nederlandse bevolking. Bij veel volwassenen is de diagnose (nog) niet gesteld, maar leeft vaak wel een vermoeden van autisme als verklaring voor de problemen die zij ondervinden in het dagelijks leven. Ook wordt er steeds meer bekend over de comorbiditeit¹ bij mensen met een diagnose Autisme Spectrum Stoornis (ASS). Bij ruim 30% van de mensen met een diagnose is ook sprake van twee of meer aandoeningen.

---

¹ (Comorbiditeit is het tegelijkertijd voorkomen van twee of meer aandoeningen of stoornissen bij één persoon). (Vaak komt hierbij ook sociale en/of maatschappelijke problematiek.) Autisme gaat vaak gepaard met ADHD, depressie of angststoornissen.

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Wat bieden wij?

Vanuit onze expertise, ervaringsdeskundigheid en perspectief vanuit verschillende specialisaties leveren wij landelijk, regionaal en lokaal parallel aan de professionele organisaties en in samenwerking met anderen diensten en activiteiten aan.

Position Paper voor de Tijdelijke Commissie Uitvoering

Ten behoeve van de Tijdelijke Commissie Uitvoering heeft de NVA deze Position paper opgesteld over de relatie tussen Autisme en Rijvaardigheid. Jaarlijks zijn er ongeveer 10.000 mensen met een diagnose ASS (autismespectrumstoornis), welke actief met het rijbewijs beginnen. Van deze groep melden zich ongeveer 7000 mensen per jaar zich bij het CBR. Onbekend is nog het aantal mensen die op latere leeftijd de diagnose ASS krijgen, maar reeds in het bezit zijn van een rijbewijs. Deze groep moet in de huidige regelgeving zich eveneens melden bij het CBR voor een keuring, ondanks het feit dat het hier gaat om een groep mensen die al vaak jaren lang een rijbewijs hebben en zonder enige problemen deelnemen in het verkeer. Geteld vanaf 2008, is de totale groep mensen met een diagnose ASS die te maken hebben met de problemen bij uitvoeringsorganisatie CBR, tussen de 130.000 en 150.000 mensen. Tevens moet worden genoemd dat de gemiddelde extra kosten voor een persoon met de diagnose ASS ten opzichte van iemand die geen diagnose heeft zo rond de € 700 en € 1.000 bedragen. Totaal In geld uitgedrukt betekent dit dat sinds 2008, deze groep tussen de € 91 miljoen en € 150 miljoen extra heeft moeten betalen vanwege onduidelijke, onnodige regelgeving en een niet functionerende uitvoeringsorganisatie.

Een punt van zorg: Gelet op bovenstaande beschrijving en cijfers is het zeer merkwaardig dat de Tijdelijke Commissie Uitvoering zelf geen contact heeft opgenomen met de NVA en gevraagd heeft voor een Position Paper van de NVA?

Daarom ongevraagd toch een Position Paper voor de Tijdelijke Commissie Uitvoering van de NVA over de situatie bij het CBR.

Aandachtspunt voor de Tijdelijke Commissie Uitvoering:

NIETS OVER ONS ZONDER ONS!

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

2 vragen.

Deze Position paper richt zich primair op 2 hoofdthema's ten aanzien van dit onderwerp. Middels deze twee thema's beantwoorden wij de drie vragen gesteld door de Tijdelijke Commissie Uitvoering.

a) Inhoudelijk, is er een relatie tussen autisme en verkeersveiligheid? Een beschrijving van bevindingen, argumentatie en onderzoek met specifiek de vraag, waarom is er wetgeving op een onderwerp geschreven, zonder noodzaak hiervoor?

b) procedureel, een beschrijving van de geconstateerde institutionele blindheid die bij de betrokken overheden en organisaties, betrokken bij verkeersveiligheid heeft geleid tot institutionele discriminatie en uiteindelijk heeft geleid tot de noodzaak voor vorming van de Tijdelijke Commissie Uitvoering.

Onderzoeksvraag aan de NVA over het CBR.

De hoofdvraag van de Tijdelijke Commissie Uitvoering luidt: welke oorzaken van problemen zijn terugkerend bij uitvoeringsorganisaties én wat is de rol en informatiepositie van de Tweede Kamer daarbij? En hoe kan met dit ontstane inzicht de uitvoerbaarheid van beleid in het parlementaire proces (beter) gewaarborgd worden om tevens oog te blijven houden voor 'de menselijke maat'? Deze hoofdvraag valt uiteen in drie praktische onderzoeksvragen:

- Wat zijn de belangrijkste oorzaken van problemen bij uitvoeringsorganisaties waardoor uiteindelijk onder andere de passende dienstverlening aan de burger uit het oog verloren wordt?
- Wat is de rol en informatiepositie van de Kamer bij problemen bij uitvoeringsorganisaties?
- Hoe kan de uitvoerbaarheid van beleid (beter) gewaarborgd worden in het parlementaire proces en wat betekent dit voor de rollen, (wettelijke) taken en (wettelijke) verantwoordelijkheden van Tweede Kamer, departementen en uitvoeringsorganisaties?

Het begin; In den beginne schiep de minister het CBR. De weg was woest en ledig, het verkeer reed in het donker, en het CBR zag het licht en zag dat het goed was.

De NVA is niet tegen verkeersveiligheid, de NVA is niet tegen het CBR of De Gezondheidsraad of het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. De NVA roept echter wel op tot een hervorming van bestaande organisaties, roept op tot erkenning van de gesignaleerde misstanden en het daaruit ontstane leed. De NVA roept wel op tot zelfreflectie van de organisaties genoemd in deze position paper en tenslotte, de NVA roept op tot schadeloosstelling van de vele tienduizenden burgers die sinds 2008 het slachtoffer zijn van geïnstitutionaliseerde discriminatie door overheidshandelen.

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Terug bij af

Met de instelling van de Tijdelijke Commissie Uitvoering is de cirkel rond. In 2007 ingesteld via de kaderwet zelfstandige bestuursorganen ingestelde ZBO's zijn sindsdien een bron van discussie en een bron van ergernis.

*2Reden voor een Kaderwet. De Kaderwet is voortgekomen uit onvrede over de wijze waarop in de parlementaire democratie werd omgegaan met organisaties die taken op afstand van de Rijksoverheid verrichtten. Enerzijds waren er duidelijke redenen om bepaalde taken bewust op afstand van de invloedssfeer van de verantwoordelijke minister te beleggen, anderzijds bestond er in veel gevallen onduidelijkheid over hoever de daardoor ingeperkte ministeriële verantwoordelijkheid dan reikte. De democratische controle dreigde hierdoor in het gedrang te raken. Doordat voorts voor ieder geval weer een andere regeling was gekozen, zonder dat er daarbij veel aandacht werd geschonken hoe een en ander elders al was geregeld, was een ondoorzichtige structuur ontstaan van onderling afwijkende arrangementen voor zbo's. De herkenbaarheid van de overheid was hier niet mee gediend.

Met een Kaderwet die voorziet in ordening en de verhouding tussen minister en zbo verduidelijkt, werd beoogd aan deze knelpunten tegemoet te komen. Daarbij werd een coördinerende rol belegd bij de minister van BZK, onder andere tot uiting komend in de bepaling dat hij medeondertekenaar is van – kort samengevat – alle regelgeving waarbij een zbo openbaar gezag wordt opgedragen of ontnomen, dan wel waarbij de verhouding tussen minister en zbo wijzigt. Doelstelling van de Kaderwet Volgens de memorie van toelichting bij de Kaderwet dienen zbo's te “functioneren binnen een bestuurlijk stelsel dat zo is ingericht dat de politieke besluitvorming over de taken van het zbo daadwerkelijk ten uitvoer wordt gebracht en dat daarop steeds politiek toezicht mogelijk blijft”. Tegen deze achtergrond liggen er vier doelstellingen ten grondslag aan de Kaderwet.

Dit zijn:

- 1) Ordening aanbrengen in de bestaande situatie waarin voor iedere zbo een geheel eigen organisatieregeling geldt;
- 2) Heldere regeling van de ministeriële verantwoordelijkheid;
- 3) Helderheid scheppen met betrekking tot de financiële controle op de zbo's;
- 4) Vergroting van het publiek inzicht in zowel het vóórkomen als functioneren van zbo's.

Kijkend naar de vier genoemde doelstellingen van de kaderwet zelfstandige bestuursorganen kan voor wat betreft de huidige situatie bij het CBR geconstateerd worden dat aan geen van de vier doelstellingen is voldaan. En dat hier sprake is van een compleet falen van de gehele keten, van alle betrokken organisaties. Met als resultaat, een nog grotere disfunctioneren van de overheid, en een nog grotere groep burgers, wantrouwend tegenover de rijksoverheid. Met andere woorden;

We zijn weer terug bij af.....

² (Uit Rijksoverheid.nl <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/rijksoverheid/zelfstandige-bestuursorganen>)

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Primaire en Secundaire Organisaties in de CBR-keten zijn:

2de kamer

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Ministerie van Justitie en Veiligheid

De Gezondheidsraad

CBR

NZa

Nationale Ombudsman

Achtergrond:

In de afgelopen 13 jaar heeft geen van de betrokken primaire organisaties enige serieuze vorm van zelfreflectie getoond. Er is niet geluisterd naar de vele duizenden klachten en misstanden, er is geen hulp geboden naar hen die hulp nodig hadden, er is geen actie ondernomen, anders dan de verantwoordelijkheid afschuiven naar de andere partners in de keten. Keer op keer is er op signalen van burgers afwijkend gereageerd met de melding dat men wel welwillend is maar niet verantwoordelijk is. Een aantal secundaire organisaties zoals de Nationale Ombudsman, de NZa en de 2de kamer hebben afgelopen jaren vragen gesteld, maar dit heeft niet geleid tot enige verandering.

Geen inhoudelijke klachtenprocedure bij het CBR.

Momenteel kan er bij het CBR geen klacht worden ingediend inzake de inhoud van de keuring of de hoogte van de rekening. Meldingen over frauderende artsen handelend in opdracht van het CBR en dergelijke worden niet in behandeling genomen. Men kan bij het CBR alleen over de algemene dienstverlening een melding doen. Maar niet inhoudelijk, dit kan nu niet omdat het CBR niet verplicht is dit te doen. Rijbewijskeurders zijn niet verplicht zijn om een klachtenprocedure aan te bieden. Dit komt doordat er in de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz) een uitzondering is gemaakt. **(kennelijk heeft de wetgever destijds met het maken van deze wet al rekening gehouden met de te verwachten dienstverlening van zbo's zoals het CBR).**

Er is nu een situatie ontstaan waarbij burgers met klachten over de medische gezondheidstest bij het CBR, maar liefst bij vier verschillende organisaties een klachtenformulier moeten invullen.

- 1) Bij het CBR, echter alleen over de algemene dienstverlening van het CBR, niet over het medisch onderzoek.
- 2) Bij een onafhankelijke geschillencommissie waar de betreffende arts lid van is. Echter dit gaat over het handelen van de arts, zaken over de hoogte van de factuur en overige zaken worden hier niet in behandeling genomen.
- 3) Bij de NZa, (echter deze heeft geen bevoegdheid om in individuele zaken op te treden voor de klager).
- 4) Bij de Nationale Ombudsman, (echter ook hier is geen bevoegdheid aanwezig om op te treden. En de vele aanbevelingen van de afgelopen jaren hebben niet geleid tot enige wijziging van het beleid).

Wie neemt dit nog serieus?

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Patiëntenvereniging die de overheid moet wijzen op haar plichten.

De NVA is gelet op de hoeveelheid ontvangen klachten van onze leden en de ernst van de klachten reeds geruime tijd de situatie bij het CBR aan het onderzoeken. De NVA heeft verschillende malen aandacht gevraagd en informatie gegeven aan de betrokken organisaties. Tevens is vanuit diverse secundaire instanties (o.a. nationale ombudsman, NZa, 2de kamer) herhaaldelijk aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat gevraagd om actief in te grijpen bij het CBR en orde op zaken te stellen. Veel van de gemelde problematiek bij het CBR en aanverwante organisaties is al vanaf 2008 gemeld. Echter 13 jaar na dato is de situatie bij het CBR, De Gezondheidsraad en bij het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat onveranderd.

Veel van de gemelde problematiek bij het CBR is reeds vanaf 2008 gemeld. Keer op keer blijkt dat antwoorden en daden slechts een herhaling van zetten zijn en feitelijk dienen om een situatie in stand te houden. Een situatie waarbij burgers keer op keer slachtoffer zijn van een falend overheidsapparaat. Gemelde vormen van zorgfraude en overtreding van de gedragscode integriteit ambtenaren, melding van structurele problemen bij het CBR, het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, De Gezondheidsraad, door betrokken ambtenaren zelf en een minister die de kamer verkeerd heeft geïnformeerd hebben niet geleid tot inzicht en aanpassing van werkwijze.

Kadaverdiscipline; gehoorzaamheid als van een willoos instrument

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

KAFKA 2.0 / CATCH 22

Er is wat bizars aan de hand met de problematiek bij het CBR voor wat betreft de groep mensen die jaarlijks een medische keuring en eventueel een extra rijtest moeten uitvoeren bij het CBR. Conform het briefadvies van de Gezondheidsraad “Rijgeschiktheid bij Autisme”, kenmerk. IENM/BSK-2012/142559, publicatienr. 2013/13, van 4 juli 2013, moeten mensen met een diagnose autisme sinds 2013 zich eerst laten keuren en testen voordat men een rijexamen mag doen bij het CBR.

Het CBR heeft op verzoek van de NVA, de documentatie van de Gezondheidsraad over autisme en verkeersveiligheid doorgenomen. Het CBR meldt dat men in de documentatie van de Gezondheidsraad geen aanwijzing heeft kunnen vinden, op basis waarom mensen met een diagnose door het CBR extra zouden moeten worden gekeurd. Sterker nog, het CBR heeft bevestigd dat er in de hoofddocumentatie van de Gezondheidsraad, het woord autisme geheel ontbreekt. Informeel heeft het CBR de NVA gemeld dat het CBR echter geen bevoegdheid heeft om deze aanwijzing zelf te wijzigen. Dus blijft men de keuring maar uitvoeren.....

De voorzitter van de Gezondheidsraad zelf heeft inmiddels ook toegegeven dat er geen enkel wetenschappelijk bewijs is voor datgene wat de Gezondheidsraad heeft vermeld in het briefadvies van de Gezondheidsraad “Rijgeschiktheid bij Autisme”. De voorzitter van de Gezondheidsraad heeft dit bevestigd, samen met de voorzitter en secretaris van de commissie verkeersveiligheid van de Gezondheidsraad. **Toch blijft alles bij het oude....**

De hoofdonderzoeker betrokken bij het rapport onderzoek van de EU-onderzoeksgroep IMMORTAL dat de basis is van het briefadvies van de Gezondheidsraad heeft meermaals aangegeven dat het rapport op geen enkele wijze iets zegt over autisme en verkeersveiligheid en dat zijn rapport dan ook in geen enkele wijze gebruikt mag worden door de Gezondheidsraad als onderbouwing voor de uitspraken van de Gezondheidsraad.

De externe Auditcommissie die de Gezondheidsraad heeft geëvalueerd heeft aangegeven dat Gezondheidsraad op een aantal punten moet verbeteren:

- 1) De Gezondheidsraad beroept zich teveel op oude inzichten en heeft te weinig voortschrijdend inzicht.
- 2) De Gezondheidsraad baseert haar aanbevelingen teveel op persoonlijke conclusies en niet op wetenschappelijk bewijs.
- 3) De Gezondheidsraad laat bewust bepaalde informatie weg uit de aanbevelingen naar het Ministerie toe. (Zoals het feit dat de aanbeveling niet gebaseerd is op wetenschappelijk bewijs).
- 4) De Gezondheidsraad zou in de gevallen waarvan de Gezondheidsraad te weinig kennis van zaken heeft, geen advies aan de Minister moeten geven in plaats van de huidige werkwijze. (Rapporten en conclusies gebruiken die door wetenschappers/opstellers van de rapporten zelf niet worden gedragen).

Is de Gezondheidsraad onafhankelijk? En in hoeverre is de Gezondheidsraad in staat om aan haar taak zoals genoemd in artikel 22 van de Gezondheidswet uit te voeren?

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

SWOV, (Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid).

De minister heeft aan het SWOV (Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid) gevraagd om de procedure bij het CBR nader te onderzoeken en om te zien hoe de werkzaamheden bij het CBR kunnen worden verbeterd. Dit onder de noemer van een stelselherziening. Echter, ondanks het verzoek van de NVA zijn expliciet uit het onderzoek de volgende twee vragen gehouden:

-1) Het SWOV mag niet onderzoeken of het briefadvies van de Gezondheidsraad inhoudelijk wel correct is. Is er wel een reden om mensen met autisme extra te keuren? De minister heeft aan de Gezondheidsraad zelf gevraagd of men zichzelf wil onderzoeken.

Slager keurt zijn eigen vlees....

-2) Het SWOV mag niet onderzoeken of de huidige wegenverkeerswet met daarin het briefadvies van de Gezondheidsraad wel conform de huidige anti-discriminatie wetgeving en internationale verdragen is. (Dit ondanks de melding van het *College voor de Rechten van de Mens* dat het briefadvies van de Gezondheidsraad en implementatie ervan in de Wegenverkeerswet in strijd is met artikel 20 van het VN-verdrag).

Wetenschap is zowel de systematisch verkregen, geordende en verifieerbare menselijke kennis, het daarmee verbonden proces van kennisverwerving als de gemeenschap waarin deze kennis wordt vergaard. Deze gemeenschap heeft haar eigen wetenschappelijke methodes en conventies om tot hypotheses, wetmatigheden, theorieën en systemen te komen.

Vanuit de wetenschap

Vanuit de wetenschap is er ernstige twijfel wat de validiteit is van De Gezondheidsraad. Er is bij de Gezondheidsraad geen kennis van betekenis aanwezig over Autisme. Ook weigert de Gezondheidsraad in te gaan op adviezen van verschillende autoriteiten op het gebied van Autisme. Zowel het NAR (Nederlands Autisme Register van het VU Amsterdam), De NVA (Nederlandse Vereniging voor Autisme), alsmede verschillende Hoogleraren Autismespectrumstoornissen, hebben aangegeven bereid te zijn om kennis en data op het gebied van Autisme aan De Gezondheidsraad te delen, zodat het kennisniveau bij de Gezondheidsraad op peil kan worden gebracht.

Vanuit de landen om ons heen

Nederland is het enige Europese land, waarbij er wetgeving is gemaakt waardoor mensen met een diagnose Autisme niet mogen deelnemen aan het verkeer zonder een extra toetsing door de rijksoverheid. België, Frankrijk, Luxemburg, Engeland, Duitsland hanteren geen aparte wetgeving voor mensen met de diagnose Autisme. Zeer opmerkelijk is nog te noemen dat het ministerie van Verkeerszaken in de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen heeft aangegeven, dat de Nederlandse verkeerswetgeving m.b.t. het standaard belastingen van een gehele bevolkingsgroep op basis van een medische conditie, onder Europese wetgeving niet mag.

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Vanuit de samenleving

De NVA heeft in 2019 een uitgebreide rapportage opgesteld over het CBR. Met daarbij input van honderden gedupeerden, rijschoolhouders, artsen en diverse organisaties. Deze rapportage is als **bijlage II** van deze position paper bijgevoegd.

Ten aanzien van het onderzoek wat de TCU nu uitvoert is het meest opmerkelijke natuurlijk de tientallen vragen vanuit de 2de kamer naar de minister toe over de afgelopen 13 jaar. Keer op keer worden er vragen gesteld, de minister beantwoord, er wordt veel gepraat, er wordt veel geschreven, maar inhoudelijk veranderd er aan de situatie niets.

Het disfunctioneren van het CBR blijft intact, de chaos groeit, de controlerende functie van de 2de kamer op de minister is op papier actief, maar in de werkelijke wereld slechts een papieren exercitie.

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v.

Tijdelijke Commissie Uitvoering

Cijfers van het Nederlands Autisme Register (NAR) over rijbewijs en rijgeschiktheidskeuring voor individuen met autisme.

Op verzoek van de NVA heeft het Nederlands Autisme Register/VU Amsterdam onderzoek gedaan naar de situatie van mensen met autisme en een rijbewijs. Via een vragenlijst is aan een groep van 1032 mensen met de diagnose ASS onderstaand overzicht gegenereerd.

Rapportage NAR – ASS en Rijbewijs

Percentage met een rijbewijs

- Van 1032 volwassenen met autisme (17-85 jaar; gemiddelde leeftijd 45 jaar; 58% vrouw) die zelf de vragenlijst heeft ingevuld, is **77%** in het bezit van een **rijbewijs**.
- 72.5% van de vrouwen (gemiddelde leeftijd 42 jaar) heeft een rijbewijs en 83.5% van de mannen (gemiddelde leeftijd 50 jaar)
- van laag-, middel- en hoogopgeleiden heeft respectievelijk 61%, 75%, en 84% een rijbewijs
- van 17- tot 30-jarigen, 30- tot 50-jarigen en 50plussers heeft respectievelijk 57%, 77%, en 85% een rijbewijs

NB: Een aanzienlijk deel van de NAR-respondenten (87%) heeft pas (ruim) na het behalen van het rijbewijs een ASS-diagnose ontvangen en heeft daarom nooit een rijkeuring gehad.

Respondenten zonder rijbewijs (n=234)

- 40% van 234 respondenten zonder rijbewijs heeft ooit wel geprobeerd het rijbewijs te halen
- Meest frequent genoemde redenen voor het niet behalen van het rijbewijs bij 94 respondenten: gezakt bij praktijkexamen (29%), financiële redenen (25.5%), en faalangst (22%) (NB: percentages tellen niet op tot 100, omdat respondenten meerdere redenen konden aanvinken).

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Respondenten met rijbewijs (n=795)²

- Respondenten (19-84 jaar; gemiddelde leeftijd 47 jaar) haalden gemiddeld in 1995 hun rijbewijs
- **41%** haalde het **praktijkexamen** meteen de **eerste keer**, 26% is 1 keer gezakt voor het praktijkexamen, 16% 2 keer, en 18% 3 x keer of vaker
- 23% had minder dan 30 rijlessen nodig voor het behalen van het rijbewijs, 34% tussen de 30 en 50 lessen, 14.5% tussen de 50 en 70 lessen, 14% 70 lessen of meer, en 14.5% gaf aan dit niet (meer) te weten. Als de 'weet niet' categorie niet wordt meegerekend, dan heeft 40% van de respondenten tussen de 30 en 50 rijlessen nodig gehad.
- In de voorgaande 12 maanden, reed 35% dagelijks auto, 35.5% wekelijks, 14,5% maandelijks of een paar keer per jaar, en 15% nooit (9% van de mannelijke respondenten reed nooit in de voorgaande 12 maanden versus 19% van de vrouwelijke respondenten).
- **68%** geeft aan als automobilist **nooit een verkeersongeluk** te hebben gehad door het **eigen rijgedrag** (onafhankelijk van opleidingsniveau; 58% van de mannen vs. 75% van de vrouwen; 88% van 18- tot 30-jarigen; 73% van 30- tot 50-jarigen; 58% van 50plussers); 22% heeft 1 keer een verkeersongeluk gehad door het eigen rijgedrag; de overige 10% heeft 2 keer of vaker een verkeersongeluk gehad mede veroorzaakt door het eigen rijgedrag
- **59%** van de respondenten geeft aan **nooit een verkeersongeluk** te hebben gehad door **andermans rijgedrag** (47% van de mannen vs. 68% van de vrouwen); 24% heeft 1 keer een verkeersongeluk gehad door andermans rijgedrag; de overige 16,5% heeft 2 keer of vaker een verkeersongeluk gehad mede veroorzaakt door andermans rijgedrag
- 87% van de respondenten met een rijbewijs had ten tijde van de rijlessen nog geen ASS-diagnose (dus nooit een extra rijgeschiktheidskeuring gehad)
- Van de respondenten die een ASS-diagnose hadden ten tijde van hun rijlessen (en toen in Nederland woonden), gaven 52 respondenten bij het CBR aan dat ze een ASS-diagnose hadden tegenover 41 respondenten die dit niet aangaven.

Rijgeschiktheidskeuring (n=43)

- 43 respondenten (19-57 jaar; gemiddelde leeftijd 31 jaar; 58% vrouw) gaven aan dat hun rijgeschiktheid is gekeurd door een psychiater
- 39.5% wachtte maximaal 2 maanden op de rijkeuring; 25.5% wachtte 2 tot 4 maanden; 14% wachtte langer dan 4 maanden (NB: overige 21% gaf aan niet meer te weten hoe lang de wachttijd was)

---

² NB: Van het totaal aantal respondenten dat de eerste vraag over rijbewijsbezit heeft beantwoord (n=1032), heeft een enkeling niet de daaropvolgende vragen beantwoord. Hierdoor telt het aantal respondenten zonder rijbewijs (n=234) en met rijbewijs (=795) op tot 1029 in plaats van 1032.

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

- 44% betaalde tussen de 100 en 200 euro voor de keuring, 47% betaalde tussen de 200 en 300 euro, 5% (= 2 respondenten) gaf aan 300 euro of meer te hebben betaald, en de overige 5% wist niet hoeveel betaald was voor de keuring
- **72%** vond de **kwaliteit** van de rijgeschiktheidskeuring **slecht tot zeer slecht** (zie tabel)
- **77%** vond de **kosten** van de rijgeschiktheidskeuring **zeer hoog** (zie tabel)
- **63.5%** van de respondenten met een rijbewijs (n=795) vindt **de rijgeschiktheidskeuring en rijtest** voor mensen met een ASS-diagnose **onterecht**; 8.4% vindt het terecht; 28% weet het niet of heeft geen mening (zie tabel)

Hoe schat u de kwaliteit in van deze keuring?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Zeer slecht	19	44,2	44,2	44,2
	Slecht	12	27,9	27,9	72,1
	Voldoende	7	16,3	16,3	88,4
	Goed	3	7,0	7,0	95,3
	Zeer goed	2	4,7	4,7	100,0
	Total		43	100,0	100,0

Wat vindt u van de kosten van de keuring?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Precies goed	2	4,7	4,7	4,7
	Hoog	8	18,6	18,6	23,3
	Zeer hoog	33	76,7	76,7	100,0
	Total	43	100,0	100,0	

Wat vindt u van de rijgeschiktheidskeuring en rijtest voor mensen met een ASS-diagnose?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Terecht	67	8,4	8,4	8,4
	Onterecht	505	63,4	63,5	71,9
	Weet niet / Geen mening	223	28,0	28,1	100,0
	Total	795	99,9	100,0	

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Klokkenluiders

Een klokkenluider stelt misstanden in een bedrijf of organisatie aan de kaak. Ambtenaren kunnen niet-integer gedrag melden. Een klokkenluider bij de overheid krijgt hulp bij het melden van een misstand.

Huis voor klokkenluiders

Het Huis voor klokkenluiders is een onafhankelijke instantie die [vertrouwelijk advies geeft aan \(potentiële\) klokkenluiders](#). Het Huis voor klokkenluiders richt zich daarmee op alle werkenden in Nederland, zowel binnen de overheid als het bedrijfsleven. De taken van het Huis voor klokkenluiders zijn:

- Advies geven aan mensen die in hun werk te maken hebben met een misstand. Of een misstand vermoeden.
- Na een melding onderzoek naar mogelijke misstanden (laten) doen. De melder krijgt daarbij bescherming.
- Ondersteunen van werkgevers en bijvoorbeeld vertrouwenspersonen bij het voorkomen van problemen en misstanden.

Bescherming klokkenluiders bij Rijk, Politie en Defensie

Voor rijksambtenaren en ambtenaren van politie en defensie geldt onder meer:

- Klokkenluiders worden beschermd tegen benadeling. Klokkenluiders kunnen vinden dat ze door hun melding toch worden benadeeld. Als zij daartegen opkomen, krijgen ze een tegemoetkoming in de proceskosten als ze in het gelijk worden gesteld. Ze krijgen de proceskosten tot een maximum vergoed.
- Klokkenluiders kunnen een vermoeden van een misstand ook melden bij een leidinggevende of vertrouwelijk bij een vertrouwenspersoon.
- Is een klokkenluider het niet eens met de manier waarop zijn melding is afgehandeld? Dan kan hij de misstand melden bij het Huis voor Klokkenluiders.

Voor rijksambtenaren staat dit in de [CAO Rijk](#), voor politiepersoneel in het Besluit algemene rechtspositie politie en voor defensiepersoneel in het Algemeen militair ambtenarenreglement.

Risico's in de uitvoering, Hoofdlijnen auditrapporten ADR 2019

Risico's in de uitvoering Veel uitvoeringsorganisaties bij de overheid staan voor een forse uitdaging. Door bezuinigingen in het verleden (al dan niet door fusies) is er ingeleverd op capaciteit en middelen. Wij constateren dat een aantal organisaties hierdoor moeite heeft om hun IT landschap te vernieuwen en dat betrouwbare managementinformatie en interne controle niet altijd op orde zijn. Daarnaast worden politieke toezeggingen gedaan die door uitvoeringsorganisaties niet altijd waargemaakt kunnen worden. Hierdoor ontstaan incidenten in de uitvoering, die niet tijdig worden gesignaleerd. Dit heeft de aandacht van de politieke en ambtelijke top, onder meer door de instelling van de Ministeriële Commissie Uitvoering. Wij achten het van belang dat in de besluitvorming over beleidsvoorstellen een zwaarder gewicht wordt toegekend aan de uitkomsten van uitvoeringstoetsen en dat voldoende middelen beschikbaar worden gesteld aan uitvoeringsorganisaties voor het kunnen realiseren van lange-termijnoplossingen.

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Gedragscode Integriteit Rijk

De Gedragscode Integriteit Rijk (GIR) geeft een overzicht van de belangrijkste rijksbrede afspraken op het gebied van integriteit. Daarnaast biedt de gedragscode een houvast bij het maken van afwegingen en het nemen van beslissingen. De code geldt voor iedereen die voor het Rijk werkt.

De gedragscode is onderdeel van het integriteitsbeleid. Het doel van deze gedragscode is medewerkers houvast bieden bij het hanteren van de normen en waarden, onder andere door vast te stellen wat wordt verstaan onder 'goed ambtelijk handelen'. De gedragscode maakt duidelijk wat de waarden en normen zijn die onze organisatie van belang acht en wat wel en niet toelaatbaar is voor medewerkers. De gedragscode is daarmee ook een instrument om medewerkers aan te spreken op hun handelen en gedrag. De gedragscode geldt voor alle medewerkers in dienst van het rijk, gemeenten, zbo's, maar ook voor andere groepen, zoals inhuurkrachten en stagiaires. Integriteit is uiteindelijk niet in regels te vangen. In de woorden van de schrijver C.S. Lewis gaat het om 'doing the right thing, even when no one is watching'.

'doing the right thing, even when no one is watching'.

CBR als opdrachtgever, verantwoordelijk voor fraude.

Onafhankelijke keuringsartsen die voor het CBR medische keuringen doen, zouden fraude plegen door alleen contante betalingen te willen ontvangen, facturen niet te overleggen en ter plekke de kosten voor mensen met autisme te verhogen. Dit blijkt uit de tientallen meldingen die hierover binnen zijn gekomen bij de Nederlandse Vereniging voor Autisme (NVA). De NVA heeft daarom een melding gedaan van zorgfraude.

Met 'fraude' of 'fraude in de zorg' wordt bedoeld op het opzettelijk en structureel onjuist handelen, en daarmee in strijd met de regels die gelden voor de zorg, met het oog op eigen of andermans financieel gewin. Artsen maken zich schuldig aan financiële fraude in de zorg indien zij opzettelijk en structureel teveel declareren of voor de zorg bedoelde gelden anderszins bewust onjuist aanwenden om zichzelf of anderen daarmee tegoed te doen. Ook patiënten en tussenpersonen kunnen zich schuldig maken aan fraude. Artsen dragen vanuit hun professionele verantwoordelijkheid ook een financiële verantwoordelijkheid. Voor de zorg bestemde middelen moeten rechtmatig en doelmatig worden ingezet.

Constitutionele toetsing

Constitutionele toetsing door de rechter houdt in dat de rechter toetst (of mag toetsen) of wetten al dan niet in overeenstemming zijn met de Grondwet. Het huidige artikel 120 van de Grondwet bepaalt dat de rechter niet mag beoordelen of wetten en verdragen in strijd zijn met de Grondwet. Nederland kent momenteel, anders dan bijvoorbeeld in Duitsland, Frankrijk en Scandinavische landen dus geen constitutionele toetsing door de rechter. De constitutionele toetsing wordt in Nederland overgelaten aan de wetgever: de wetgever, dus Tweede en Eerste Kamer en de regering, moeten er op letten dat de wetten die zij maken niet in strijd zijn met de Grondwet.

Opdracht aan de Tweede en Eerste Kamer en de regering, is het toetsen van de Wegenverkeerswet 1994 met specifiek de Regeling eisen Geschiktheid 2000.

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Discriminatie in de wet

In [artikel 1 van de Grondwet](#) staat dat discriminatie verboden is. Artikelen in de Grondwet vormen de basis voor alle wetten en regels in Nederland. Ook artikel 1 is uitgewerkt in verschillende wetten en regels. De belangrijkste wetten zijn:

- [Algemene wet gelijke behandeling \(AWGB\)](#)
De AWGB regelt dat iedereen gelijke kansen moet hebben op een baan en goede arbeidsvoorwaarden. En ook op een opleiding of een bepaalde dienst of product. De AWGB richt zich op werkgevers, scholen, ziekenhuizen, winkeliers, horeca, sportscholen, verzekeraars en alle andere aanbieders van goederen of diensten. Zij mogen niet discrimineren op basis van een reeks kenmerken. Bijvoorbeeld godsdienst, politieke gezindheid of geslacht.
- [Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte \(WGBH/CZ\)](#)
Hierin staat onder meer dat mensen met een beperking niet gediscrimineerd mogen worden. Een beperking kan lichamelijk, verstandelijk of psychisch zijn. Dit verbod geldt onder meer voor werkgevers, opleidingen, in bedrijven, winkels, restaurants, cafés en het openbaar vervoer. Ook staat in deze wet dat gebouwen en diensten zo veel mogelijk toegankelijk moeten zijn.
- [Wet gelijke behandeling op grond van leeftijd \(WGBL\)](#)
Hierin staat dat er in arbeidsvoorwaarden geen onderscheid gemaakt mag worden op grond van leeftijd. Dit geldt ook voor de pensioenen die werknemers opbouwen via hun werkgever.
- [Wet gelijke behandeling van mannen en vrouwen \(WGB\)](#)
Hierin is geregeld dat werknemers worden beschermd tegen ongewenst gedrag op het werk. Bijvoorbeeld bij seksuele intimidatie op het werk.
- [Burgerlijk wetboek](#)
In het Burgerlijk Wetboek staan onder meer regels voor werkgevers en werknemers. Iemand die bijvoorbeeld in deeltijd werkt, heeft dezelfde rechten als iemand die fulltime werkt. Daarom mag een werkgever een parttimer geen lager uurloon geven dan iemand die hetzelfde werk fulltime doet. Verder mag een werknemer met een tijdelijke arbeidsovereenkomst niet zomaar worden uitgesloten van bepaalde arbeidsvoorwaarden. Werkgevers mogen namelijk geen onderscheid maken tussen werknemers met een vaste of met een tijdelijke arbeidsovereenkomst. Dit geldt niet voor uitzendkrachten.
- [Wetboek van Strafrecht](#)
Het Wetboek van Strafrecht bepaalt onder andere dat u geen discriminerende opmerkingen mag maken. Of uitspraken doen die tot haat of discriminatie aanzetten. Ook mag u niet discrimineren in uw werk of deelnemen aan activiteiten die gericht zijn op discriminatie.

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Verdragstoetsing (art. 94 van de Grondwet)

Regelgeving van andere wetgevers dan de formele wetgever (regering en parlement), zoals koninklijke besluiten, algemene maatregelen van bestuur en verordeningen van provincies, waterschappen, gemeenten en andere bestuurlijke lichamen, mag wél door de rechter aan de Grondwet, Statuut en rechtsbeginselen worden getoetst. Daarnaast mag de rechter, beter gezegd móét de rechter, de wet wel toetsen aan een ieder verbindende bepalingen van verdragen (art. 94 van de Grondwet).

Het huidige artikel 94 stelt dat Nederlandse wetgeving niet van toepassing is als deze in strijd is met internationale verdragen. Door deze bepaling heeft de afgelopen decennia het internationaal recht een belangrijke plaats ingenomen in de nationale rechtsontwikkeling van de grond- en mensenrechten.

Opdracht aan het Openbaar Ministerie, is het toetsen van de Wegenverkeerswet 1994 met specifiek de Regeling eisen Geschiktheid 2000 en bijbehorende handelwijze van CBR, Gezondheidsraad ten aanzien van onder ander de volgende internationale verdragen:

VN-Verdrag Gehandicapten

Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens

In artikel 20 van het VN Verdrag staat het recht op persoonlijke mobiliteit.

“*Op grond van dit artikel moet de overheid (rijk, provincies en gemeenten) alle effectieve maatregelen nemen om de persoonlijke mobiliteit van personen met een handicap met de grootst mogelijke mate van zelfstandigheid te waarborgen. Onder meer door de persoonlijke mobiliteit van mensen met een beperking te faciliteren op de wijze en op het tijdstip van hun keuze en tegen een betaalbare prijs.

Een van de grondbeginselen uit het Verdrag is non-discriminatie (artikel 3 onder b). Dit is nader uitgewerkt in artikel 5 van het verdrag. In dit artikel staat dat de overheid alle passende maatregelen moet nemen om te waarborgen dat redelijke aanpassingen worden verricht.

Hoewel de voorgelegde zaak niet onder de WGBH/CZ valt, omdat het CBR als zelfstandig bestuursorgaan is typische overheidstaken uitvoert, eenzijdig overheidshandelen De uitgifte en andere handelingen in het kader van het verstrekken van rijbewijzen valt onder dit ‘eenzijdig overheidshandelen’ zou er wel sprake kunnen zijn van discriminatie in de zin van het verdrag omdat mensen met een beperking worden geconfronteerd met langere wachttijden voordat zij kunnen afrijden en hogere kosten, omdat zij aan een extra keuring worden onderworpen en langer moeten lessen totdat zij toestemming krijgen om af te rijden”.

³ (Advies uitspraak, CVRM, 2019-08, CBR, gegeven door College voor de Rechten van de Mens, na onderzoek van bestaande regelgeving en procedure bij het CBR.)

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Aanbevelingen:

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

- Instellen van Klokkenluidersregeling
- Structuurverandering benodigd bij Departement, Dir. Wegen en Verkeersveiligheid
- Actief Gedragscode Integriteit ambtenaren
- Onderzoek naar kennisniveau van beleidsambtenaren
- Opstarten training Ethiek voor ambtenaren

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

- Instellen van Klokkenluidersregeling
- Structuurverandering benodigd bij management
- Actief Gedragscode Integriteit ambtenaren
- Onderzoek naar kennisniveau van beleidsambtenaren
- Opstarten training Ethiek voor ambtenaren

Ministerie van Justitie en Veiligheid

- Instellen van Klokkenluidersregeling
- Structuurverandering benodigd bij management
- Actief Gedragscode Integriteit ambtenaren
- Onderzoek naar kennisniveau van beleidsambtenaren
- Opstarten training Ethiek voor ambtenaren

Openbaar Ministerie

- Instellen onderzoek naar zorgfraude bij het CBR

De Gezondheidsraad

- Instellen van Klokkenluidersregeling
- Structuurverandering benodigd bij directie, en commissie Rijgeschiktheid
- Actief Gedragscode Integriteit ambtenaren
- Onderzoek naar kennisniveau van Commissie Rijgeschiktheid
- Opstarten training Ethiek voor ambtenaren
- Instellen van second opinion commissie
- Kwaliteitsonderzoek door extern bureau
- Auditcommissie instellen voor onderzoek proces bij de Gezondheidsraad

CBR

- Instellen van Klokkenluidersregeling
- Structuurverandering benodigd bij directie, en commissie Rijgeschiktheid
- Actief Gedragscode Integriteit ambtenaren
- Onderzoek naar kennisniveau van Commissie Rijgeschiktheid
- Opstarten training Ethiek voor ambtenaren
- Instellen van second opinion commissie
- Kwaliteitsonderzoek door extern bureau

1ste en 2de kamer (art. 120)

- Constitutionele toetsing door 1ste en 2de kamer van huidig Verkeerswet en handelswijze zbo's versus antidiscriminatie wetgeving.

Rechtbank (art. 94)

- Rechterlijke toetsing huidig Verkeerswet versus VN-gehandicaptenverdrag

Position Paper NVA inzake analyse CBR t.b.v. Tijdelijke Commissie Uitvoering

Conclusie:

Er is werk aan de winkel, dat is duidelijk. Er moet geïnvesteerd worden in structurele verbetertrajecten in een bredere bestuurlijke en management context.

Het ontbreken van basale kennis bij de keten van organisaties welke gezamenlijk betrokken zijn bij de opstelling van wetgeving, procedures, uitvoer, handhaving en controle is evident.

Het ontbreekt aan daadkracht en politieke wil om de gemelde problemen aan te pakken.

De problemen beslaan zoveel terreinen en zijn in onderlinge samenhang zo groot dat het feitelijk onmogelijk is om individueel tot een voldoende en duurzame kwaliteitsverbetering te komen.

Uitvoeren van de aanbevelingen genoemd in deze position paper.